

ÇOCUK GELİŞİMİNDE AİLENİN ROLÜ

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

‘‘Onlar, ‘‘Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah’a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle’’ diyenlerdir.’’ (Furkan:74)

Çocuk hem bir nimet, hem bir emanet, hem de bir imtihan..

Dünyamızı da ahiretimizi de cennete veya cehenneme çevirecek bir lütuf veya musibet..

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عُدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan da size düşman olanlar vardır, onlardan sakının(Teğabun:14)

Bir çocuk yetiştirmek, beklenen hasletlere sahip yeni bir nesil hazırlamak. Söylemesi kolay; ancak, bugün bataklıklarla dolu hayatın içinde boğuşurken hiç de kolay olmayan bir şey. Bütün kötü şartlara rağmen asla ihmal edilmemesi, gaflette bulunulmaması gereken bir görev. Bir yırtıcı hayvanın ağzından avını almak kadar zor ama son derece önemli.

İnsan yeryüzünde eğitime ihtiyaç duyan tek varlıktır. O kadar ki, insan ancak eğitimle insan olabilir.

Her ebeveyn çocuklarının en güzel şekilde yetişmesini, gelişmesini; ailesine ve topluma faydalı birer birey olarak hayata atılmasını ister. Ancak bu, sadece istemekle olmaz. Hem annenin hem de babanın üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi, dikkat, özen, sabır ve emek göstermesi gerekir.

Bir çekirdek düşünün: Sağlam fakat zemin müsait olmayınca o çekirdek filiz verdikten sonra çevre müsait olmayınca büyüme zemini bulamaz. Bir hurma çekirdeği her yerde bitip büyümesi nasıl mümkün değilse dünyaya gönderilen çocuk ta en fazla anne babasından başkasını örnek alması mümkün değildir. ‘‘İslamiyet hal dinidir kal dini değil’’. Yani anne baba çocuğundan beklediği iyilik ve güzellikleri anne baba öncelikle kendisinin yapması gerekiyor ki çocuğuna tesir edebilsin.

Sığıra içen bir anne babanın çocuğuna sığıra içmenin zararlarını ne derece anlatabilir. yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmiş bir anne baba çocuğuna yalan söylemenin kötülüğünü ne derece sağlıklı anlatabilir.

Bir aile çocuğun hayat ve okul başarısından memnun olamıyorsa ilk önce kendini sorgulamalıdır. Aslında çocuk her haliyle "Ben sizin ürününüzüm" demektedir. Aileler çocuğu yetiştirirken farkında olmadan bazı eğitim hataları yaparlar ve sonra sorunun çocuktan kaynaklandığını düşünürler.

Eğitim, terbiye; çığırın pişirilmesi, hamın olgunlaştırılması işlemidir. Kendiliğinden olmaz. Zaman ister, sabır ister, emek ister. Bu işin yolunu yordamını bilen ehil insanlar ister. En mühimi, terbiye sürecinde yaşanan zorluklar, nefse ağır gelen sıkıntılar karşısında sarsılmaz bir irade ister, azim ve çaba ister. Bir binanın temeli ne kadar sağlam ise o binanın afetlere dayanıklılığı da o denli çoktur. Çocuklarımızın da temelde aileden aldıkları eğitim ne kadar iyi olursa, bu eğitimin hayatlarına yansımaları o kadar olumlu olur. Temelleri çürümüş bir binanın duvarlarını boyamak ne kadar faydasız ise çocuğu aile eğitim ve terbiyesinden uzak yetiştirmekte o kadar faydasızdır.

Çocuklar bizim maddi ve manevi geleceğimizdir. Zira:Rabbimiz bizi, ailemiz ve çocuklarımız konusunda dehşetli bir uyarıyla ikaz ediyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailelerinizi yakıtı insanlar ve taşlar olan o ateşten koruyun” (Tahrir Suresi,6)

Bu konuda Peygamberimiz sorumluluklarımızı hatırlatıyor:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

“Hepiniz çobansınız ve güttüğünüz sürüden sorumlusunuz”(Sünen-i Tirmizî, Cihad 27)

Nasıl ki çoban sürüden,sürü sahibine karşı mesul ise, bizlerde çocuklarımızdan Rabbimize karşı mesul ve sorumluyuz.

Çocuklarımıza karşı sorumluluğumuz onların anne karnına düşmesiyle başlayıp bizle hayatta olduğumuz sürece devam eder.

Çocuklarımız dünyaya geldiğinde onlara güzel bir isim koymakla, akılları iyi ile kötüyü fark etmeye başladığı zaman onlara kendilerini yaratanın Allah olduğunu öğretmek, dinini diyanetini öğretmek, güzel bir eğitim alması için maddi ve manevi imkanları ona hazırlama ila devam eder.

Bu konuda Hz.Peygamber şöyle buyurmaktadır:

. وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ .

“Hiçbir baba, çocuğuna güzel ahlaktan daha kıymetli bir miras bırakmamıştır.”[Tirmizî, Birr, 33; İbn Hanbel, IV, 77.]

عن أبي هريرة قال: قال رسول الله: ما من مولود إلا يولد على الفطرة . فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه
Ebu Hureyre (r.a.)'dan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Her çocuk, İslam fitratı üzere dünyaya gelir. Ebeveyni (Yahudi ise) onu Yahudi; Hristiyan ise onu Hristiyan; Mecusi ise onu Mecusi yapar." (Buhârî, Cenâiz 80, 93; Müslim, Kader 22)

İmam Gazali, fitrat hadisini esas alarak, çocuğun kalbini “tertemiz, bomboş, saf, her şeyi almaya kabiliyetli ve yöneltildiği her şeyi yapmaya meyilli” olarak tanımlar.

Demek ki dünyaya gelen her çocuk, Müslümanlığa yatkın bir fitratta gelir. Annesi ve babası Müslümansa, çocuk Müslüman olarak yetişir; eğer Yahudi, Hristiyan veya Mecusi ise onların vermiş olduğu hukum ve ahlakla yetişeceğinden aynen onlar gibi olur.

Onun için anne babanın çocuklarına güzel bir örnek olmalı. Kendilerinin yapmadığı bir iş ve fiili çocukların dan istemeleri gerçeğe aykırı bir durumdur ki tesiri de olmaz.

Çocuğu iyi yetiştirmenin temel prensibi; her şeyden önce, çocuk yetiştirme meselesini ciddiye almaktır. Çünkü anne babanın en büyük serveti evlatlarıdır. Çocuklar dinine, devletine, milletine, bağlı değerlerle yetişirse bundan hem anne baba, hem devlet, hem millet hem de çocuğun kendisi fayda görecektir. Aksi halde hepsi birden zarara görecektir.

Çocuk büyütmek başka, çocuk yetiştirmek ise çok daha başka bir şeydir. Çocuğu okula göndermek, yedirip içirmek, giydirip gezdirmek, onu yetiştirmek demek değildir. Eğer öyle düşünülürse bedeli ağır olur. Anne babanın görevlerinden biri de çocuğunu gölge gibi takip etmesidir. Arkadaşları kimdir? Kim ile oturup kalkıyor? Kim ile zaman geçiriyor? bunlar önemli şeylerdir.

Zira bu konuda :Hz.Peygamber (s.a.v) bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

« الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ »

Ebû Hüreyre -radiyallâhu anh-'ten nakledildiğine göre Hazret-i Peygamber -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Kişi arkadaşının dîni üzeredir (onun yaşayış tarzından etkilenir). Öyleyse her biriniz arkadaşlık edeceği kişiye dikkat etsin.” (Ebû Dâvûd, Edeb, 16)

Çocuk, ilgilenmeseniz de büyür ama ilgilenmeseniz yetişmez. Yetişmenin ise iki boyutu var.

Birincisi: İnsanî vasıflarıyla üstün bir insan olmak; yani, gerçek anlamda eğitim.

İkincisi ise, ufkü açık, üstün bilgi ve becerilerle donanmış bir insan olmak; yâni, gerçek anlamda öğretim. Bu ikisi, bir kuşun kanatları gibidir. Çocuk çift kanatlı yetiştirilirse, şahsiyeti dengelenir; daha değerli ve başarılı bir insan ortaya çıkar. Fakat sadece iyi olmak yeterli olmadığı gibi, tek başına üstün bilgi ve beceri düzeyi ise hiç yeterli değildir. Hatta insanî vasıflardan mahrum bir üstünlük, tehlikeli olur. Çünkü canavarın eline teknoloji verilmez. Para hırsını, insanî duygularının, vicdanının, milli ve manevî değerlerinin önüne koyan bir insanın eline imkan geçse neler yapacağını düşünmek bile istemez insan.

Cennet çiçeği olan çocuklarımız bize tertemiz olarak emanet edilir. Onları fitrat üzere yetiştirmek bizim asıl görevimizdir. Bunu ne kadar yapıyoruz? Çocuğumuzun midesini düşündüğümüz kadar, gönlünü doyuruyor muyuz?

Her Müslüman anne-baba, çocuklarının imanı kuvvetli, ameli salih olsun, kendilerine itaat etsin ister. Peki, bunun için çocuğumuza ne zaman hangi bilgileri öğreteceğimizi ve nasıl eğiteceğimizi düşündük mü? Bunun için ne kadar zaman ayırdık?

Aile bir hayat okuludur. Bu okulun ilk öğrencileri, ilk öğretmenleri, ilk önderleri, öncüleri anneler ve babalardır.

Kur'an-ı Kerim'e baktığımız zaman görürüz ki; birçok peygamber, Allah'tan çocuk nimetine sahip olabilmeyi istemiştir.

Meselâ Hz. Zekeriyya (a.s.) Allah Teâlâ'ya şöyle niyaz etmiştir:

هَذَاكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

"Orada Zekeriyya, Rabbine dua etti: "Rabbim! Bana tarafından hayırlı bir nesil bağışla.

Şüphesiz sen duayı hakkıyla işitensin, dedi."(Al-i İmran Suresi, 38)

Hz. İbrahim (a.s.)'da Allah'a şöyle yalvarmıştı:

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

"Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir evlat ver, dedi. İşte o zaman biz O'nu (İbrahim'i) halim (uslu) bir oğul (İsmail) ile müjdeledik."(Saffat Suresi, 100-101)

Peki Allah bizlere çocuklar bahşetmiş, bizlerde Allah'ın bizlerden istediği gibi çocuk yetiştirme gayretinde miyiz.

ÇOCUK YETİŞTİRMEYE NE ZAMAN BAŞLAMALI?

Bu soruya farklı farklı cevaplar verebiliriz. Ama en doğru cevap “daha çocuğunuza eş adayı ararken” olmalı. Damat veya gelin adayı için evi, arabası, yatı, katı sorgulanırken benim torunuma iyi bir anne veya baba olabilecek mi? sorusu gelecek nesilleri kurtaracak en önemli şifredir. Çocuğun manevi eğitimini eş seçimiyle başlatan din âlimleri, uygun bir eş seçilmediği takdirde çocuğun ilk ve temel okulu olan evde taşların hiçbir zaman yerli yerine oturmayacağını haklı olarak öne sürerler. Aileyi oluşturan kadın ve erkeğin aynı inanç ve

kültür yapısında olmaları, gelecekte ikram edilecek çocuğa verilecek eğitimde tutarlı olmayı da sağlayacaktır.

Eş seçiminde Hz. peygamber şöyle buyurmaktadır.

عن أبي هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ (صَلَّمَ): تَنْكُحُ الْمَرْأَةُ لَارْبَعِ خِصَالٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسْبِهَا، وَلِجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا. فَأَظْفَرُ بِذَاتِ الدِّينِ، تَرَبَّتْ بِذَلِكَ.

Ebu Hureyre (r.a) anlatıyor: "Rasulullah (a.s) buyurdular ki: "Kadın dört hasleti için nikâhlanır: Malı için, nesebi (asaleti) için, güzelliği için, dini için. Sen dindar olanı seç de huzur bul." (Buharî, Nikah 15; Ebu Davud, Nikah 2)

Her ne kadar yukarıdaki hadis kadın üzerinden bir değerlendirmede bulunuyorsa da aynı durum erkek için de geçerlidir. Hem de kıyamete kadar. Çocuğu iyi bir okula kaydettirmek diye bir cümle var. Bundan çok daha önemlisi iyi bir anneye kaydettirmektir. Müslüman bir anne baba için, doğum öncesi dönemi öneli olduğu kadar doğumdan sonrası dönem daha çok önemlidir.

Çocuğunuza iyi bir eş buldunuz sorumluluk bitti mi? Hayır daha yeni başladı. Çocuk daha anne rahminde iken anne-baba kötü alışkanlıktan uzak durmalı ve helal gıda ile beslemelidir. Yediğimiz, içtiğimiz gıdaların sağlığınıza ve karakterimize tesiri artık şüphe götürmez bir gerçektir.

Davranışları ve huyu hoşumuza giden birisinden bahsederken “Helal süt emmiş” deriz. Çünkü helal olmayan rızkın insanın ahlakını, huyunu, suyunu bozacağına inanırız.

Çocuğun İslam fitratı üzere yetiştirilmesi için ilk yapılması gereken şey, helal lokmadır. (İmam-ı Gazali)

İstanbul’da “Vefa” semtine adı verilen Şeyh Ebu’l Vefa Hazretlerinin oğlu ile imtihanı... Fatih devrinin büyük âlimlerinden Şeyh Ebu’l Vefa Hazretlerinin oğlu, kötü bir alışkanlık edinmişti. Çivili bir sopa ile evlere su taşıyan sakaların su tulumlarını deliyordu. Sakalar, “Bir din büyüğünün oğludur.” diye bir müddet ses çıkarmadılar; fakat çocuk bu kötü huyundan vazgeçmeyince Ebu’l Vefa’ya çocuğunu şikâyet ettiler. Şeyh, olanları duyunca hayretler içinde kaldı. Nasıl olur da bin bir özenle yetiştirilen, haram lokmadan uzak tutulan bir çocuk böyle bir edepsizliği yapardı?

ÇOCUKLAR NEDEN YANLIŞ YAPAR?

Ebu’l Vefa, sakalara “Mesele anlaşılmıştır. Gereken yapılacak, sizin de zararınız ödenecektir.” dedi. Ebu’l Vefa, hatayı aramaya önce kendinden başladı. “Acaba ben bu çocuğa yanlışlıkla haram yedirdim mi?” diye düşündü. Bir şey bulamayınca hanımına sordu. “Sen bu çocuğa hamileyken veya süt verirken haram bir şey yedin mi, iyi düşün; yoksa oğlanın sonu kötü!” dedi. Hanımı düşündü, taşındı; nihayet bir olay hatırladı. Çocuğa hamileyken bir komşu evinde bir tabaktaki portakalları görünce canı çekmiş; ama istemeye de utanmıştı. Ev sahibi odadan çıkınca yakasındaki iğneyi portakallara batırıp suyunu emerek içmişti. Hanımı bunu anlatınca Şeyh Ebu’l Vefa, “Aman hatun, hemen o komşuya git, olanı biteni dosdoğru anlat ve ondan helallik dile!” dedi. Kendi de sakaları çağırarak hepsinin parasını ödeyip haklarını helal etmelerini istedi. Çocuğa da yaptığıının yanlış bir şey olduğunu anlattı. Nihayet çocuk, bir daha çivili sopa ile su tulumlarını delmedi.

Fettah KARS

Erzurum İl Müftülüğü